EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

21. detsember 2011 *

Kohtuasjas C-242/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Itaalia) 21. jaanuari 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 17. mail 2010, menetluses

Enel Produzione SpA

versus

Autorità per l'energia elettrica e il gas,

menetluses osales:

Terna rete elettrica nazionale SpA,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees J. N. Cunha Rodrigues, kohtunikud U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ja A. Arabadjiev (ettekandja),

kohtujurist: P. Cruz Villalón,
kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 11. mai 2011. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Enel Produzione SpA, esindajad: *avvocato* G. Greco ja *avvocato* M. Muscardini,

– Terna rete elettrica nazionale SpA, esindajad: *avvocato* A. Clarizia, *avvocato* P. Ziotti, *avvocato* P. Clarizia ja *avvocato* G. Guida,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* P. Gentili,

– Austria valitsus, esindaja: E. Riedl,

– Euroopa Komisjon, esindajad: C. Zadra ja O. Beynet,

olles 21. juuli 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada EÜ artikleid 23, 43, 49 ja 56 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT L 176, lk 37; ELT eriväljaanne 12/02, lk 211; ja parandus ELT 2004, L 16, lk 74), artikli 11 lõikeid 2 ja 6 ning artiklit 24.

2 See taotlus esitati Enel Produzione SpA (edaspidi „Enel") ja Autorità per l'energia elettrica e il gas (edaspidi „AEEG") vahelises kohtuvaidluses, mille ese on siseriiklikud õigusnormid, mis panevad elektritootjatele, kellele kuuluvad elektrivõrgu toimimiseks vajalikud põhiseadmed, kohustuse järgida elektrienergia tarnepakkumiste ettevalmistamisel elektrienergia edastus- ja jaotusvõrku haldava äriühingu (edaspidi „võrguhaldur") poolt kehtestatud eeskirju.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiiv 2003/54 moodustab osa „teisest energiapaketist", mille liidu seadusandja võttis vastu elektrienergia ja gaasi siseturu järkjärguliseks liberaliseerimiseks. Vastavalt direktiivi 2003/54 artiklile 1 kehtestatakse selle direktiiviga „elektrienergia tootmise, edastamise, jaotamise ja tarnimise ühiseeskirjad. Selles sätestatakse elektrisektori korralduse ja toimimise, turulepääsu, pakkumiskutsete suhtes kohaldatavate kriteeriumide ja korra, lubade väljastamise ja võrkude toimimise eeskirjad."

4 Direktiivi 2003/54 II peatüki „Sektori korraldamise üldeeskirjad" artikkel 3 „Avalike teenuste osutamise kohustus ja tarbijakaitse" näeb lõikes 2 ette, et:

„Liikmesriigid võivad asutamislepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige artiklit 86 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhusus ja kliimakaitse. Need kohustused peavad olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagama EL elektriettevõtjatele võrdse juurepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale. [...]"

5 Nimetatud direktiivi artikkel 9 edastusvõrgu haldurite ülesannete kohta sätestab, et:

„Edastusvõrgu halduri kohustuseks on:

a) tagada, et süsteem on võimeline pikaajaliselt rahuldama mõistlikke elektrienergia edastamise vajadusi;

b) toetada tarnekindlust nõuetekohase edastusvõimsuse ja võrgu töökindluse kaudu;

[…]”.

6 Sama direktiivi artikli 11 „Võrgujärjekord ja tasakaalustamine” lõiked 2 ja 6 näevad ette, et:

„2. Elektrijaamade võrgujärjekord ja ühenduste kasutamine määratakse kindlaks kriteeriumide alusel, mille võib heaks kiita liikmesriik ning mis peavad olema objektiivsed, avaldatud ning mida tuleb kohaldada mittediskrimineerivalt, tagades elektrienergia siseturu nõuetekohase toimimise. Neis kriteeriumides võetakse arvesse kasutusel olevatest tootmisseadmetest lähtuvate või võrkudevaheliste ühenduste kaudu toimuvate elektriedastuste majanduslikku tähtsusjärjestust ning võrgu tehnilisi piiranguid.

[...]

6. Edastusvõrgu haldurid soetavad oma võrgus energiakadude ja reservvõimsuse katmiseks kasutatava energia läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise menetluse abil, kui neil kõnealune funktsioon on."

7 Direktiivi 2003/54 V peatüki „Jaotusvõrgu haldamine" artikkel 14 jaotusvõrgu haldurite ülesannete kohta näeb ette, et:

„1. Jaotusvõrgu haldur tagab oma piirkonnas kindla, usaldusväärse ja tõhusa elektrijaotussüsteemi, võttes nõuetekohaselt arvesse keskkonnaküsimusi.

2. Jaotusettevõtted ei tohi vahet teha võrgukasutajate või kasutajarühmade vahel, eriti oma sidusettevõtjate kasuks.

[…]

6. Kui jaotusvõrgu haldurid vastutavad elektrienergia jaotusvõrgu tasakaalustamise eest, peavad nende vastuvõetud sellealased eeskirjad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning sisaldama eeskirju, millega maksustatakse võrgu kasutajaid energia tasakaalustamata tarvitamise eest. Jaotusvõrgu haldurite teenuste osutamise tingimused, sealhulgas eeskirjad ja tariifid, kehtestatakse vastavalt artikli 23 lõikele 2 mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil, ning need avaldatakse.

[…]".

8 Selle direktiivi VII peatüki „Võrgule juurdepääsu korraldamine” artikkel 23 reguleerivate asutuste kohta sätestab oma lõikes 1, et:

„Liikmesriigid määravad ühe või mitu asutust, kes täidavad reguleeriva asutuse ülesandeid. Need asutused peavad olema elektritööstuse huvidest täiesti sõltumatud. Käesoleva artikli kohaldamise kaudu peavad nad vastutama vähemalt mittediskrimineerimise, tõhusa konkurentsi ja turu tõhusa toimimise eest, jälgides eelkõige:

[…]

b) ülekoormatud võimsustega tegelemise mehhanisme siseriiklikes elektrivõrkudes;

[…]

g) millises ulatuses edastus- ja jaotusvõrgu haldurid täidavad artiklites 9 ja 14 sätestatud ülesandeid;

[…]”.

9 Direktiivi 2003/54 artikkel 24 „Kaitsemeetmed” sätestab, et kui energiaturul tekib ootamatu kriis või kui seatakse ohtu isikute, seadmete või rajatiste füüsiline turvalisus või võrgu puutumatus, võib liikmesriik võtta asjakohaseid ajutisi kaitsemeetmeid, millest ta teatab viivitamata Euroopa Komisjonile.

Siseriiklik õigus

10 16. märtsi 1999. aasta dekreetseadusega nr 79 (*GURI* nr 75, 31.3.1999) (edaspidi „Bersani dekreet") rakendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta direktiiv 96/92/EÜ elektri siseturu ühiseeskirjade kohta (EÜT 1997, L 27, lk 20; ELT eriväljaanne 12/02, lk 3).

11 Selle dekreedi artikli 2 lõige 10 määratleb, et võrgujärjekord on „tegevus sihiga määrata kindlaks tootmisseadmete, edastusvõrkude ja abiteenuste koordineeritud kasutamise ja toimimise järjekord". Nagu Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, on võrgujärjekord ettevõtmine, millega võrguhaldur „kutsub" sobiva reservvõimsusega ja oma piirkonnas asuvaid tootmisrajatisi vastavalt nõudlusele, et kindlustada igal ajahetkel elektripakkumise ja -nõudluse pidev tasakaal võrgus ning seega tagada pidev elektrivarustus.

12 Vastavalt Bersani dekreedi artikli 3 lõikele 3 ja artiklile 5 võttis AEEG 30. detsembril 2003 vastu otsuse nr 168/30 (*GURI* nr 24 regulaarne lisa, 30.1.2004), et reageerida teatud hädavajalike tootmisrajatiste võimule kohalikul turul, et rahuldada elektrinõudlus piisava kindluse tingimustel. See otsus määrab kindlaks elektri võrgujärjekorra teenuse toimimise ning vastavate energiaallikatega varustuse tingimused.

13 Nagu 19. detsembri 2003. aasta kaubandus- ja tööstusministri dekreet (*GURI* nr 301 regulaarne lisa, 30.12.2003) sätestab, on Itaalia elektrienergia turg jagatud kolmeks eraldiseisvaks turuks, st esiteks tulevikutehingute turg, kus toimuvad läbirääkimised järgmise päeva iga asjaomase perioodi elektrienergia müügi- ja ostupakkumiste üle, teiseks järelturg, kus toimuvad läbirääkimised elektrienergia müügi- ja

ostupakkumiste üle tulevikutehingute turul kindlaks määratud sisenemise ja väljumise kavade korrigeerimiseks, ning kolmandaks võrgujärjekorra teenuste turg, mis on jagatud *ex ante* võrgujärjekorra teenuste turuks ja tasakaalustavaks turuks.

14 AEEG poolt 9. juunil 2006 vastu võetud otsus nr 111/06 (*GURI* nr 153 regulaarne lisa, 4.7.2006) (edaspidi „otsus nr 111/06") muutis käesoleva kohtuotsuse punktis 12 osutatud otsust nr 168/03, määrates peavõrguhalduri, kelleks sai Terna rete elettrica nazionale SpA (edaspidi „Terna") – see on meede, mis võimaldab teha kindlaks võrgujärjekorra teenuse osutamiseks vajalikud vahendid. See puudutab elektrivõrgu toimimiseks ja töökindluseks vajalike põhiseadmete korda (edaspidi „põhiseadmete kord"). Põhiseadmete korda käsitlevad sätted sisaldusid otsuse nr 111/06 A lisa 3. jao 2. jaotises, eelkõige selle lisa artiklites 63, 64 ja 65.

15 29. novembri 2008. aasta dekreetseadus nr 185, mis kujundati ümber ja mida muudeti 28. jaanuari 2009. aasta seadusega nr 2 (*GURI* nr 22 regulaarne lisa, 28.1.2009), kiireloomuliste meetmete kohta perekondade, ettevõtjate ja tööhõive toetuseks ning riikliku strateegilise raamistiku kriisivastaste meetmete abil muutmiseks (*GURI* nr 280 regulaarne lisa, 29.11.2008; edaspidi „dekreetseadus nr 185") võttis üle põhiseadmete korra põhijooned. Selle artikli 3 lõige 10 sätestab põhimõtted, millele elektrienergiaturu õigusnormid peavad vastama, „arvestades erakorralist rahvusvahelist majanduskriisi ja selle mõju tooraine hindadele ning selleks, et tagada peredele ja ettevõtjatele minimaalsed kulud ning vähendada elektrienergia hinda".

16 Mis puudutab eelkõige võrgujärjekorra teenuste turgu, siis sätestab dekreetseaduse nr 185 artikli 3 lõike 2 punkt d, et „[s]elle haldamine on usaldatud edastusvõrgu ja võrgujärjekorra teenuste kontsessionäärile eesmärgiga võimaldada valida elektrivõrgu

töökindluse tagamiseks vajalikke vahendeid iga vahendi poolt võrgule pakutud erineva teenuse majanduslikult läbipaistva ja tõhusa hindamise teel. Võrgujärjekorra teenuse tagavad volitatud võrguoperaatorid, ostes selleks vajalikud vahendid. Võrgujärjekorra teenuste turul määratakse elektrienergia hind eri hindade põhjal, mida pakub kohustuslikult iga volitatud võrgukasutaja ja millega võrgujärjekorra teenuste kontsessionäär nõustub, eelistades pakkumisi, mille hind on madalam, kuni vajaduste täieliku rahuldamiseni […]".

17 Dekreetseaduse nr 185 artikli 3 lõige 11 sätestab, et selleks et tagada peredele ja ettevõtjatele minimaalsed kulud ning vähendada elektrienergia hinda:

„[…] peab AEEG viima oma otsused, sh need, mis puudutavad elektrienergia võrgujärjekorda, vastavusse järgmiste juhtpõhimõtete ja kriteeriumidega:

a) isikud, kellele kuuluvad üksikud seadmed või seadmekompleksid, mis on põhilised võrguteenuste nõudluse rahuldamisel ja mis on kindlaks määratud [AEEG] kehtestatud kriteeriumide alusel kooskõlas käesolevas õigusaktis sätestatud põhimõtetega, on kohustatud esitama pakkumised turgudel tingimustel, mille on samuti kindlaks määranud [AEEG], mis kasutab täpseid meetodeid, et tagada süsteemi kulude minimeerimine ja õiglane tasu tootjatele: eelkõige on võrguteenuste nõudluse rahuldamiseks ajavahemikel, mil valitsevad tagapool kirjeldatud tingimused, põhilised seadmed, mis on tehniliselt ja struktuuriliselt hädavajalikud võrgu ülekoormuste kõrvaldamiseks või riigi elektrisüsteemi sobivate varustuskindluse tasemete säilitamiseks märkimisväärsete ajavahemike jooksul;

b) meetmed võetakse vastu võrgujärjekorra teenuste turu tõhususe parandamiseks, nimetatud teenuste varustuskulude vähendamise õhutamiseks, tähtajaliste lepingute sõlmimiseks vahendite osas ja lõpptarbija poolt maksmisele kuuluva tasu stabiliseerimiseks."

18 Dekreetseaduse nr 185 ja seaduse nr 2/09 kohaldamisel võttis AEEG 29. aprillil 2009 vastu otsuse AGR/elt nr 52/09 (*GURI* nr 133 regulaarne lisa, 11.6.2009) (edaspidi „otsus nr 52/09"), mille artikkel 1 muudab otsuse nr 111/06 A lisa artikleid 63, 64 ja 65. AEEG kehtestas otsusega nr 52/09 uue korra, mis käsitleb elektrienergiavõrgu toimimiseks ja turvalisuseks vajalike põhiseadmete suhtes kohaldatavat võrgujärjekorda.

19 Otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõike 9 kohaselt peab võrguhaldur igal aastal koostama ja avaldama loetelu seadmetest ja seadmekompleksidest, mida peetakse elektrivõrgu toimimise ja turvalisuse seisukohast hädavajalikuks. Ettevõtetel, kellele need seadmed kuuluvad, on pakkumise esitamise kohustus ning nende suhtes kohaldatakse otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artiklites 63–65 kirjeldatud tasustamise korda.

20 Otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artiklis 64 sätestatud kord (edaspidi „tavapärane kord") sätestab, et põhiseadme omanikul on kohustus teha koguste osas ja kogu ajavahemiku kohta, mil tema seadet põhiliseks peetakse, pakkumised, mille suhtes kehtivad järgmised piirangud:

– tulevikutehingute turul ja järelturul peavad tehtavad pakkumised „võrduma nulliga" ning ostupakkumised peavad olema ilma hinnata, ning

– võrgujärjekorra teenuste turul peavad pakkumised võrduma tulevikutehingute turul valitseva elektri müügihinnaga.

21 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et tootjal on koguste ja ajavahemike osas, mida ei peeta põhiliseks, õigus teha pakkumisi vabalt valitud hinnaga.

22 Otsus nr 52/09 täiendas otsuse nr 111/06 A lisa artikliga 65a, mis näeb põhiseadmete omanikule ette võimaluse valida oma seadmetele lepingu alusel teistsugune pakkumiste esitamise viis, kui see, mis on sätestatud otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artiklites 63–65 nii, et ühtegi temale kuuluvat tootmisseadet ei kanta kalendriaastal, mille suhtes leping on sõlmitud, põhiseadmete loetellu.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

23 Elektrienergiat tootev äriühing Enel, kellele kuuluvad seadmed, mida saab pidada põhiliseks, esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule kaebuse, millega palus tühistada otsuse nr 52/09, väites eelkõige, et see on vastuolus direktiiviga 2003/54 ning täpsemalt selle artikli 11 lõigetega 2 ja 6.

24 Enel väidab, et vaidlustatud õigusnormidega kehtestatud süsteemis ei toimi võrgujärjekorra teenuste osutamiseks vajaliku energia võrguhalduripoolse hankimise suhtes enam nõudluse ja pakkumise vaba tasakaalu reegel ning see hankimine toimub põhiseadmeteks tunnistatud seadmeid ja põhiliseks tunnistatud seadmekomplekse omavatele ettevõtjatele antud käskude alusel teha kõikidel turgudel, mis moodustavad elektribörsi, st tulevikutehingute turg, järelturg, võrgujärjekorra teenuste turg, kättesaadavaks teatavad kogused energiat hinnaga, mida ei määra kindlaks tootja

vastavalt oma ettevõtlusstrateegiatele, vaid mille kehtestab AEEG, mõningatel juhtudel tulevikutehingute turul ja järelturul kindlaks määratud keskmise börsihinna järgi, mõningatel juhtudel sõna otseses mõttes hindade põhjal, mis ei ole üldse seotud vastava konkreetse börsi (võrgujärjekorra teenuste turg) tulemustega.

25 See läheb vastuollu direktiivi nr 2003/54 eesmärgi ja sätetega, mis näevad liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise eesmärgil ette, et elektrienergiat tuleb toota ja pakkuda vabaturu konkurentsi olukorras ja mitte käsumajandusliku mudeli alusel. Otsusega nr 52/09 sätestatud õigusnormid lähevad vastuollu ka selle direktiivi artikli 11 lõigetega 2 ja 6, mis sätestavad vastavalt, et võrgujärjekorra teenus võtab arvesse tootmisseadmetest lähtuvate elektriedastuste majanduslikku tähtsusjärjestust, tehes kättesaadavate pakkumiste osas valiku majandusliku kriteeriumi alusel ning võrguhaldurid peavad oma võrgus energiakadude ja reservvõimsuse katmiseks kasutatava energia soetama läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise menetluse abil.

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas kõne all olevad siseriiklikud õigusnormid ühilduvad asutamislepingu asutamisvabadust, teenuste osutamise vabadust ning kaupade ja kapitali vaba liikumist käsitlevate sätetega. Lepingu sõlmimise kohustuse kehtestamine on nimelt oluline sekkumine lepingu sõlmimise vabadusse, mis kuulub ettevõtjatele, ning toob neile kaasa lisakulusid ning ettevõtlusstrateegia muutmise. Samuti takistab asutamisvabadust energia müügihindade eelnev kindlaksmääramine.

27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb selles, kas kõne all olevate siseriiklike õigusnormidega kehtestatud meetmed võiksid olla EÜ artikli 86 lõikes 2 ja direktiivi 2003/54 artikli 3 lõikes 2 ette nähtud erandite alusel õigustatud, kuna ta ei ole kindel, et neid saab pidada avalike teenuste osutamise kohustuseks.

28 Samuti kahtleb see kohus nimetatud meetmete proportsionaalsuses. Nimelt ei ole need meetmed mõeldud konkurentsitingimuste loomiseks võrgujärjekorra teenuste turul, et vähendada „võtmepositsioonidega" kaasnevat turuvõimu, vaid piiravad selle turuvõimu vähendamiseks võrgujärjekorra teenuste turu ulatust võrguhalduripoolse energia hankimise haldusliku süsteemi kasuks. Lisaks ei ole tõendatud, et nimetatud ettevõtjate turuvõimu ei saaks vähendada meetmetega, mis on kooskõlas turu liberaliseerimisega.

29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kõne all olevad meetmed võivad kujutada endast alatist erandit energia siseturu korrast. Lisaks ei saa selliseid meetmeid pidada „kaitsemeetmeteks" direktiivi 2003/54 artikli 24 tähenduses.

30 Neil asjaoludel otsustas Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas EÜ artiklitega 23, 43, 49 ja 56 ning […] direktiivi 2003/54 […] artikli 11 lõigetega 2 ja 6 ning artikliga 24 on vastuolus siseriiklikud õigusnormid, millest ei ole teatatud Euroopa Komisjonile ja mis kohustavad püsivalt teatavaid elektrienergia tootjaid, kes on konkreetsetes olukordades võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamisel põhilised, tegema pakkumisi elektribörsil kavade kohaselt, mille on sõltumatult kindlaks määranud võrguhaldur, ning mis puudutab nende pakkumiste tasu, siis tootja ei saa hinda vabalt määrata, vaid tasu seotakse kriteeriumidega, mida ei ole eelnevalt kindlaks määratud „läbipaistvate mittediskrimineerivate ja turupõhiste menetlustega"?"

Eelotsuse küsimus

Sissejuhatavad märkused

31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega Euroopa Kohtul teha otsus kapitali vaba liikumist käsitlevate EÜ artikli 56 sätete tõlgendamise kohta.

32 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohus ei saa vastata siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimusele, kui talle ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (vt selle kohta 5. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-94/04 ja C-202/04: Cipolla jt, EKL 2006, lk I-11421, punkt 25, ning 31. jaanuari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-380/05: Centro Europa 7, EKL 2008, lk I-349, punkt 53). Eelotsusetaotluses peavad olema välja toodud täpsed põhjused, miks siseriiklikul kohtul on liidu õiguse tõlgendamise küsimus tekkinud ja miks ta on pidanud vajalikuks Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused esitada. Selles kontekstis on möödapääsmatu, et siseriiklik kohus selgitaks vähemalt mingil määral põhjusi nende liidu õigusnormide väljatoomiseks, mille tõlgendamist ta taotleb, ning seost, mis tema hinnangul vastavate liidu õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate siseriiklike õigusnormide vahel on (eespool viidatud kohtuotsus Centro Europa 7, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud ühtegi selgitust seose kohta, mis on ühelt poolt asutamislepingu kapitali vaba liikumist käsitlevate sätete ja teiselt poolt põhikohtuasja või selle kohtuvaidluse eseme vahel. Seetõttu tuleb leida, et eelotsuseküsimus on asutamislepingu kapitali vaba liikumist käsitlevate sätete osas vastuvõetamatu.

34 Mis puudutab asutamislepingu kaupade vaba liikumist, teenuste osutamise vabadust ning asutamisvabadust käsitlevaid sätteid, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus on viidanud, siis tuleb esiteks märkida, et direktiiv 2003/54 võeti vastu eelkõige neid vabadusi käsitleva EÜ artikli 47 lõike 2 ja EÜ artikli 55 alusel. Teiseks on põhikohtuasja aluseks võrgujärjekorra teenust käsitlevate siseriiklike õigusnormide suhtes esitatud kaebus. Mainitud teenus on täpsemalt direktiivi 2003/54 artikli 11 ese. Põhikohtuasja arutamisel kindlustab see direktiiv elektrienergia sektoris asutamislepingus sätestatud põhivabaduste rakendamise, milleks on kaupade vaba liikumine, teenuste osutamise vabadus ja kapitali vaba liikumine, ning aitab kaasa nende tagamisele. Seega tuleb võimalikke olemasolevaid nende vabaduste piiranguid analüüsida nimetatud direktiivist lähtuvalt.

35 Seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt mainitud direktiivi 2003/54 artikliga 24 tuleb märkida, et see artikkel hõlmab kaitsemeetmeid, mille liikmesriik võib võtta, kui võrku ähvardab erakorraline oht. Siiski tuleb märkida, et isegi kui dekreetseadus nr 185 võeti vastu „rahvusvahelist majanduskriisi ja selle mõju toorainete hinnale arvesse võttes", siis ei nähtu Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et see õigusnorm võeti vastu juhuks, kui energiaturul tekib ootamatu kriis või kui seatakse ohtu isikute, seadmete või rajatiste füüsiline turvalisus või võrgu puutumatus, nagu näeb ette see artikkel 24. Neil tingimustel tuleb leida, et nimetatud artikkel ei ole eelotsusetaotlusele vastamiseks asjakohane.

36 Lisaks tuleb märkida, et kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi seoses küsimusega, kas kõne all olevaid meetmeid võib pidada avalike teenuste osutamise kohustusteks, siis tuleb arvesse võtta ka direktiivi 2003/54 artikli 3 lõiget 2, mille alusel võivad liikmesriigid selliseid kohustusi elektriettevõtjatele kehtestada.

37 Neid asjaolusid arvesse võttes ning selleks, et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule põhikohtuasja lahendamiseks tarvilik vastus, tuleb esitatud küsimust mõista selliselt, et selle eesmärk on hinnata, kas direktiivi 2003/54 ning täpsemalt selle artikli 3 lõiget 2 ning artikli 11 lõikeid 2 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis kehtestavad ettevõtjatele, kellele kuuluvad seadmed või seadmekompleksid, mida saab siseriikliku reguleeriva asutuse poolt kehtestatud kriteeriumide kohaselt pidada elektrienergia võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamisel põhiliseks, kohustuse esitada pakkumisi siseriiklikul elektribörsil selle asutuse poolt eelnevalt kehtestatud tingimusel.

Liikmesriikide sekkumise tingimused

Avalike teenuste osutamise kohustused

38 Direktiivi 2003/54 artikkel 3 sätestab lõikes 2, et liikmesriigid võivad EÜ artiklit 86 täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustused, mis on seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga.

39 Tuleb märkida, et direktiivi 2003/54 artikli 3 lõike 9 kohaselt on liikmesriikidel kohustus teavitada komisjoni kõigist avalike teenuste osutamise kohustuste täitmisega seoses võetud meetmetest, sealhulgas tarbijakaitsemeetmetest, ning nende võimalikust mõjust siseriiklikule ja rahvusvahelisele konkurentsile, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua erandi tegemist nimetatud direktiivist, ja teavitama teda iga kahe aasta tagant kõigist nende meetmete võimalikest muudatustest (vt

selle kohta 20. aprilli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-265/08: Federutility jt, EKL 2010, lk I-3377, punkt 23) ning nendest meetmetest teavitamine võimaldab kontrollida, kas liikmesriik soovis avalike teenuste osutamise kohustust kehtestada. Siiski ei ole teatamata jätmine üksi piisav tõendamaks, et kõne all olevate õigusnormidega ei ole avalike teenuste osutamise kohustust kehtestatud.

40 EÜ artikli 86 lõige 2 näeb esiteks ette, et ettevõtjad, kellele on antud üldist majandushuvi esindavate teenuste osutamine, alluvad konkurentsieeskirjadele niivõrd, kuivõrd nimetatud eeskirjade kohaldamine juriidiliselt ega faktiliselt ei takista nendele määratud eriülesannete täitmist, ja teiseks, et kaubanduse arengut ei tohi mõjutada määral, mis oleks vastuolus liidu huvidega.

41 Euroopa Kohus on täpsustanud, et selle sätte eesmärk on ühitada liikmesriikide huvi kasutada teatavaid ettevõtjaid majandus- või sotsiaalpoliitika instrumendina ja liidu huvi, et järgitaks konkurentsieeskirju ja säilitataks ühisturu ühtsus (vt selle kohta 21. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-67/96: Albany, EKL 1999, lk I-5751, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Ka EÜ artikli 86 sõnastusest ilmneb, et avalike teenuste osutamise kohustused, mida direktiivi 2003/54 artikli 3 lõike 2 alusel võib ettevõtjatele kehtestada, peavad järgima proportsionaalsuse põhimõtet, ja seetõttu võivad need kohustused kahjustada elektri tarnimise hindade vaba kehtestamist üksnes ulatuses, mis on vajalik taotletava üldise majandushuvi eesmärgi saavutamiseks (eespool viidatud kohtuotsus Federutility jt, punkt 33).

Liidu õigusnormid, mis käsitlevad elektrienergia turgu ja võrgujärjekorra teenusteid

43 Elektrienergiaturu järkjärgulise liberaliseerimise raames pandi liikmesriikide poolt määratud reguleerivatele asutustele erikohustused. Nimelt peavad vastavalt direktiivi 2003/54 artikli 23 lõike 1 punktidele b ja g sellised reguleerivad asutused nagu AEEG tagama mittediskrimineerimise, tõhusa konkurentsi ning turu tõhusa toimimise, mis eelkõige puudutab ülekoormatud võimsustega tegelemise mehhanisme siseriiklikes elektrivõrkudes ning seda, millises ulatuses edastus- ja jaotusvõrgu halduri täidavad selle direktiivi artiklites 9 ja 14 sätestatud ülesandeid.

44 Direktiivi 2003/54 artikli 9 punktid a ja b sätestavad, et edastusvõrgu halduri kohustuseks on tagada, et süsteem on võimeline pikaajaliselt rahuldama mõistlikke elektrienergia edastamise vajadusi, ning toetada tarnekindlust nõuetekohase edastusvõimsuse ja võrgu töökindluse kaudu. Selle direktiivi artikli 14 lõiked 1, 2 ja 6 sätestavad, et haldur tagab oma piirkonnas kindla, usaldusväärse ja tõhusa jaotussüsteemi, tegemata vahet võrgukasutajate vahel.

45 Mis puudutab eelkõige võrgujärjekorra teenuseid, siis tuleb märkida, et vastavalt direktiivi 2003/54 artiklitele 9 ja 11 vastutab võrguhaldur elektrivoo juhtimise eest võrgus, et tagada selle kindlus, usaldusväärsus ja tõhusus. See direktiiv paneb seega võrguhaldurile kohustuse määrata tema piirkonnas asuvate elektrijaamade võrgujärjekord.

46 Direktiivi 2003/54 artikli 11 lõike 2 kohaselt tuleb elektrijaamade võrgujärjekord määrata kindlaks kriteeriumide alusel, mille võib heaks kiita liikmesriik ning mis peavad olema objektiivsed, avaldatud ning mida tuleb kohaldada mittediskrimineerivalt.

Kriteeriumide osas võetakse arvesse olemasolevatest tootmisseadmetest lähtuvate elektriedastuste majanduslikku tähtsusjärjestust ning süsteemi tehnilisi piiranguid. Mis puutub selle artikli lõikesse 6, siis sätestab see sisuliselt, et võrguhaldurid soetavad kasutatava energia läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise menetluse abil.

47 Direktiivi 2003/54 artikli 3 lõige 2 ning artikli 11 lõiked 2 ja 6 lubavad asjaomasel liikmesriigil kehtestada reguleeriva asutuse ja võrguhalduri vahendusel avalike teenuste osutamise kohustused ettevõtjatele, kellele kuuluvad võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamiseks vajalikud tootmisrajatised tingimuse, et nendes sätetes ette nähtud tingimused on täidetud.

48 Õigusnormid, mis sätestavad sellise sekkumise, peavad järgima üldise majandushuvi eesmärki ning võtma arvesse proportsionaalsuse põhimõtet. Lisaks peavad need kohustused olema selgelt määratletud, läbipaistvad, mittediskrimineerivad ja kontrollitavad ning tagama nimetatud ettevõtjatele võrdse juurdepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale. Igal juhul tuleb nende elektrijaamade võrgujärjekord määrata kindlaks lähtuvalt objektiivsetest, avaldatud ja mittediskrimineerivatest kriteeriumidest, mis võtavad arvesse nimetatud tootmisseadmetest lähtuvate elektriedastuste majanduslikku tähtsusjärjestust ning süsteemi tehnilisi piiranguid.

49 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab põhikohtuasja vaidluse raames hindama, kas need nõuded on täidetud. Siiski peab Euroopa Kohus talle selle tarvis andma liidu õigusest lähtuvalt kõik vajalikud juhised.

Üldine majandushuvi

50 Oluline on meenutada, et liikmesriikidel on liidu õigust järgides õigus määratleda oma üldist majandushuvi esindavate teenuste ulatus ja korraldus. Nad võivad eelkõige arvesse võta oma siseriikliku poliitika eesmärke (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Albany, punkt 104, ning Federutility jt, punkt 29).

51 Nagu Bersani dekreedi artiklist 3 nähtub, on elektrienergia võrgujärjekorra teenus avalik teenus, mille eesmärk on kindlustada elektripakkumise ja -nõudluse pidev tasakaal üleriigilises edastusvõrgus, ning seega tagada elektrivarustuse kindlus ja pidevus.

52 Mis puudutab küsimust, kas sellisele ettevõtjale nagu Terna on pandud ülesandeks üldise majandushuvi teenuse osutamine, tuleb märkida, et nagu nähtub eelotsusetaotlusest, pandi sellele ettevõtjale avalik-õigusliku kontsessiooniga vastutus võrgujärjekorra teenuse eest.

53 Nagu dekreetseaduse nr 185 artikli 3 lõige 10 seda meenutab, võeti põhiseadmete kord eelkõige vastu selleks, et tagada peredele ja ettevõtjatele minimaalsed kulud ning vähendada elektrienergia hinda.

54 Eelmises punktis osutatud kohustused vastavad võrgu turvalisuse ja tarbijakaitse vajadusele, mis on sätestatud direktiivi 2003/54 artikli 3 lõikes 2. Seega tuleb põhimõtteliselt tunnistada, et põhiseadmete kord järgib üldise majandushuvi eesmärki.

Kooskõla proportsionaalsuse põhimõttega

55 Juhul kui direktiivi 2003/54 artikli 3 lõige 2 koostoimes EÜ artikliga 86 lubab – nagu nähtub juba käesoleva kohtuotsuse punktist 42 – kehtestada ettevõtjatele avalike teenuste osutamise kohustuse eelkõige seoses elektrienergia hinna kindlaksmääramisega, siis peavad siseriiklikud õigusnormid, mis sellised kohustused kehtestavad, tagama taotletava eesmärgi saavutamise ega tohi minna kaugemale, kui selle saavutamiseks vajalik, olles kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

56 Seega tuleb analüüsida, kas sellised õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tagavad osutatud eesmärkide saavutamise, st võrgu turvalisuse ja tarbijakaitse.

57 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et siseriiklikud õigusnormid on kohaldatavad üksnes põhiseadmeid omavate ettevõtjate suhtes, st olukorras, kus esineb ainult üks tootmisüksus, kes saab tulenevalt oma tehnilistest näitajatest ja võimsuse kõikumise kiirusest pakkuda võrgujärjekorra nõuetele vastavaid vahendeid. Sellisel väga jäiga nõudlusega turul nagu elektriturg, kus kõne all olevat kaupa ei ole võimalik ladustada, on selline seade hädavajalik võrgu ülekoormuste kõrvaldamiseks ja/või süsteemi varustuskindluse taseme säilitamiseks. Selline hädavajalik või põhiline iseloom, mis on omistatud ettevõtjale, kellele selline seade kuulub, tagab sellele ettevõtjale strateegilise ja esmatähtsa positsiooni.

58 Itaalia valitsus väidab sellega seoses, ilma et sellele oleks vastu vaieldud, et selline olukord on kaasa toonud põhjendamatu kulude ja elektrienergia lõpliku hinna suurenemise, mis ei vasta tegelike kulude suurenemisele ning see ohustab mõjutada varustuskindlust.

59 Sellega seoses ei saa *a priori* välistada, et sellistest strateegilistest ja esmatähtsatest positsioonidest turul tuleneva liigse müügipakkumiste hinna tõusu maksab kinni lõpptarbijate ja ettevõtjate poolt tasutav elektrihind.

60 Sellistel tingimustel võib tunnistada, et põhiseadmete korra kohaldamine tootjate suhtes, kelle puhul leitakse, et neil on turul strateegiline ja esmatähtis positsioon, on sobiv võrgu turvalisuse ja tarbijakaitse tagamiseks.

61 Seoses põhiseadmete korraga, nagu seda on muudetud otsusega nr 52/09, nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et dekreetseadus nr 185 ja otsus nr 52/09 võeti vastu pärast seda, kui oli tuvastatud, et jõus olev kord ei ole piisavalt tõhus seetõttu, et põhiliseks tunnistatud elektrijaamu ei olnud piisavalt, kui ka seetõttu, et „põhilise" staatuse puhul viidati üksikutele seadmetele, aga mitte ettevõtjatele, kellele need kuulusid, mistõttu „võis juhtuda, et sellest, kui kohustusi ette nägevat korda kohaldati üksiku seadme suhtes, ei piisanud, et välistada olukorrad, kus teatavatel ettevõtjatel, kellele kuulusid teised seadmed, mis olid kõik koos hädavajalikud, et rahuldada võrgujärjekorra nõudlus, kuid kes oleksid siiski võinud ühepoolselt kindlaks määrata võrgu toimimiseks teatavates tingimustes vajalikust energiast vaid tühise osa müügihinna, oli turgu valitsev seisund".

62 Seega, kuna otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõike 2 punkti a kohaselt peab Terna põhiliseks kõiki seadmeid, ilma milleta on võrgu turvalisuse tagamine võimatu ning kuna selle artikli lõike 3 punktide a ja b kohaselt tähendab see tootmisseadmeid, mis on vältimatult vajalikud ja hädavajalikud võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamiseks, siis on sellised õigusnormid nagu põhiseadmete kord sobiv võrgu turvalisuse ja tarbijakaitse tagamiseks.

63 Siiski tuleb hinnata, kas selline sekkumismeetod ei lähe kaugemale, kui on taotletava üldise majandushuvi eesmärgi saavutamiseks vajalik.

64 Enel väidab sellega seoses, ilma et seda oleks vaidlustatud, et otsuse nr 52/09 tulemuseks oli see, et põhiseadmete kord kohaldub märkimisväärsele osale tema tootmisvõimsusest, mis on tõusnud 500 MW-lt enam kui 10 000 MW-le. Selle väite põhjendatuse kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

65 Selles kontekstis tuleb uurida põhiseadmete korra, nagu seda on muudetud otsusega nr 52/09, peamisi tunnuseid.

66 Otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõike 9 punkt b sätestab, et Terna on pädev määrama kindlaks seadmete ja/või seadmekomplekside tundide arvu ja võimsuse, mis tunnistatakse põhiliseks. Terna kannab seega üksused ja seadmed loetellu üksnes ajavahemike ja koguste osas, mille puhul tootmisseadmeid võrgu turvalisuse jaoks põhiliseks peetakse. Mis puudutab koguseid, mida ei peeta põhiliseks, siis näeb tavapärane kord ette, et tootjal on õigus neid turul pakkuda enda poolt valitud koguses ja hinnaga.

67 Lisaks sätestavad otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 64 lõiked 3 ja 4, et võrgujärjekorra teenuste turgu puudutavaid kohustusi ja kriteeriume kindlaks määrates peab Terna võtma arvesse tulevikutehingute turu ja järelturu tulemusi. Mis puudutab täpsemalt võrgujärjekorra teenuste turul vastuvõetavaid müügi- ja ostupakkumiste hindu, siis sätestab otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 64 lõige 7, et see võrdub elektri müügihinnaga, mis valitseb

elektrijaama piirkonnas tulevikutehingute turul. Isegi kui on tõsi, et selle energia eest ei maksta seetõttu, et tulevikutehingute turul ja järelturul tehtud pakkumised peavad võrduma nulliga, hinda, mida võrgujärjekorra kasutaja oleks saanud turgudel pakkuda ja saada, siis tuleb märkida, et talle makstakse sama piirkonna turu keskmist hinda.

68 Neil asjaoludel tuleb märkida, et vastupidi sellele, mida väidab Enel, ei näi, et võrgujärjekorra teenuste turul kättesaadavaks tehtud energia tasustamine toimub hindade põhjal, mis ei ole üldse seotud vastava konkreetse börsi tulemustega. Kuna otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) artikli 64 lõige 7 sätestab, et selle energia eest makstakse elektrijaama asukoha piirkonna turu keskmist hinda, siis tuleb märkida, nagu seda sätestab lisaks dekreetseaduse nr 185 artikli 3 lõige 11, et see kord näib tagavat ettevõtjate, kellele sellised seadmed kuuluvad, õiglase tasustamise.

69 Lisaks sätestab otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 64 lõige 8, et kui see hind on madalam, kui tootmisüksuse muutuvkulud, siis maksab Terna ettevõtjale, kellele põhiseade kuulub, kompensatsiooni, mis vastab nimetatud seadet omava tootmisüksuse muutuvkulude ning tulevikutehingute turul kaubeldava elektri müügihinna vahele, kui see on positiivne. Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et sellise mehhanismi eesmärk on tagada võrgujärjekorra kasutajale, et turgudel kättesaadavaks tehtud seadmete tasustamine ei oleks madalam, kui ettevõtja enda muutuvkulud.

70 Lisaks on põhiseadmete kord paindlik ning näib pakkuvat põhiseadmeid omavatele ettevõtjatele erinevaid lahendusi, kuidas selle kohaldamise mõju nende suhtes vähendada.

71 Nimelt võimaldab otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõige 5 võrgujärjekorra kasutajal valida, millise tootmisseadmete minimaalkompleksi suhtes nende seast, mille Terna on eelnevalt välja valinud, ta soovib, et põhiseadmete korda kohaldatakse.

72 Otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõige 11 võimaldab võrgujärjekorra kasutajal taotleda AEEG-lt „kulude tagasimaksmise korra" kohaldamist, mis võimaldab saada AEEG poolt kindlaks määratud konkreetset tasu, mis võrdub põhisseadme tootmiskulude ja sel ajavahemikul, kui seade oli kantud põhiseadmete loetellu, saadud tulude vahega. Vastutasuks on ette nähtud, et kõne all oleva seadme suhtes kohaldatakse põhiliseks tunnistatud ajavahemike ja tootmisvõimsuse osas tavapärast korda, kuid ka täiendavaid otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artiklis 65 ette nähtud piiranguid koguste ja ajavahemike suhtes, mida ei ole põhiliseks tunnistatud või nn vabade koguste ja ajavahemike suhtes.

73 Mis puudutab seadmeid, mis on kantud otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõikes 1 osutatud loetellu, mille puhul ei ole nimetatud kulude tagasimaksmise korda tunnistatud, sätestab selle otsuse (muudetud kujul) artikli 64 lõige 9, et võrgujärjekorra kasutaja võib teha Ternale eelnevalt koos kindlaks määratud tähtaja jooksul ja kehtestatud korras ettepaneku asendada üks või mitu temale kuuluvat tootmisüksust temale kuuluva mõne muu tootmisüksusega.

74 Lisaks on põhiseadmete omanikel võimalus teha erand põhiseadmetele kohaldatavatest õigusnormidest, tuginedes otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artiklis 65a sätestatud lepingutüübile, mis lubab neil sõlmida Ternaga ühe selles artiklis sätestatud kahest lepingust. AEEG kiidab need lepingud heaks enne, kui need nimetatud omanikega sõlmitakse. Nende lepingute tingimuste kohaselt võtab

võrgujärjekorra kasutaja, kes on põhiseadmete omanik, endale kohustuse anda Terna kasutusse võrgujärjekorra teenuste turul kogused, mis on kindlaks määratud tootmisvõimsuse alusel, pakkudes neid ostuks ja müügiks AEEG poolt eelnevalt kindlaks määratud hinnaga, mille eest Terna maksab lisatasu. Lisaks tuleb märkida, et Enel otsustas sellise alternatiivse mehhanismi kasuks.

75 Mis puudutab põhikohtuasjas kõne all olevates õigusnormides sätestatud sekkumise kestust, siis peab see piirduma rangelt sellega, mis on taotletavate eesmärkide saavutamiseks vajalik. Sellega seoses tuleb märkida, et kuna põhiseadmete loetelu vaadatakse ja hinnatakse igal aastal uuesti üle, siis on seadmed sinna kantud ainult piiratud ajaks. Igal juhul tuleb kanne seadme kohta selles loetelus säilitada üksnes juhul, kui nimetatud seade on põhilisena määratletud, st kui ei ole olemas teist seadet, mis võiks konkureerivalt samas piirkonnas võrgujärjekorra nõuete täitmiseks vajalikke vahendeid pakkuda.

76 Sellega seoses tuleb märkida, et dekreetseaduse nr 185 eesmärk on eelkõige edastusvõrgu parandamine ning et selle artikli 3 lõike 11 punkt b sätestab, et AEEG võtab vastu ka teist tüüpi meetmeid võrgujärjekorra teenuste turu tõhususe parandamiseks, nimetatud teenuste varustuskulude vähendamise õhutamiseks, tähtajaliste lepingute sõlmimiseks vahendite osas ning lõpptarbija poolt maksmisele kuuluva tasu stabiliseerimiseks.

77 Oluline on lisada, et Itaalia Vabariik rõhutas, et põhiseadmete kord ei ole ette nähtud alatisena ning selle võib kaotada, kui keskmise pikkusega ja pikaajalised võrgu struktuurimeetmed, mida on juba kõige kriitilisemates piirkondades – nagu Sitsiilia ja Sardiinia – läbi viidud, või mis on ette nähtud siseriikliku seadusandja poolt, on parandanud võrgujärjekorra teenuste toimimise tõhustust, vähendades nende seadmete kontsentreeritud võimu kohalikul turul.

78 Lõpuks tuleb märkida – nagu nähtub otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõike 2 punktist b –, et põhiseadmete kord lubas värvata lisaks konkreetsetele seadmetele, mis on hädavajalikud ühe võrgujärjekorra teenustest nõudluse rahuldamiseks, ka teisi seadmeid, mis on hädavajalikult üldiselt võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamiseks.

79 Lisaks, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 70 seda märkis, võivad viimased seadmed osutuda vajalikuks majanduslikust seisukohast, kuivõrd need seavad seadmete omanikud turgu valitsevasse seisundisse, mis võimaldab neil kontrollida elektrihindu, sealhulgas neid, mida makstakse võrgujärjekorra teenuste eest.

80 Neil asjaoludel ei näi põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid minevat kaugemale sellest, mis on vajalik nendega taotletavate eesmärkide saavutamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas see on nii.

Kooskõla teiste tingimustega, mis on sätestatud direktiivi 2003/54 artikli 3 lõikes 2 ning artikli 11 lõigetes 2 ja 6

81 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 48 juba nähtub, tuleb ka kontrollida, kas Ternal ja põhiseadmeid omavatel ettevõtjatel lasuvad võrgujärjekorraga seotud avalike teenuste osutamise kohustused on objektiivsed, selgelt määratletud, läbipaistvad, avaldatud ja kontrollitavad.

82 Sellega seoses tuleb märkida, et otsus nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) ning dekreetseaduse nr 185 artikli 3 lõige 11 ja eeskiri edastusvõrgu, võrgujärjekorra, võrgu arengu ja turvalisuse kohta (Codice di trasmissione, dispacciamento, sviluppo e

sicurezza della rete) täpsustavad tingimused ja kriteeriumid, millest lähtuvalt Terna seadme või seadmekompleksi põhiliseks kvalifitseerib. Otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikkel 63 sätestab samuti, et Terna kehtestab ning seejärel avaldab igal aastal nimetatud seadmete loetelu. Nagu toimikust nähtub, on neid kriteeriume kommenteeritud tehnilises aruandes, mis selgitab otsuse nr 52/09 sisu, ning üksikasjalikult täpsustatud nimetatud eeskirja 4 peatükis.

83 Eelkõige sätestab selle artikli 63 lõige 9, et Terna kohustub esitama AEEG-le ja võrgujärjekorra kasutajatele seoses neile kuuluvate põhiseadmetega esiteks aruande, mis osutab põhjustele, mis õigustavad selle tootmisseadmete kompleksi kandmist loetellu, teiseks ajavahemikud aastas ning asjaolud, mille tõttu leiab Terna, et igaüks nendest seadmetest on võrgu turvalisuse seisukohast hädavajalik, täpsustades, milliseid seadmeid see puudutab, kolmandaks süsteemi toimimiseks ette nähtud peamised parameetrid ning ajavahemikud järgmisel kalendriaastal, mille jooksul nimetatud parameetreid tuleb Terna eelnevate prognooside alusel kontrollida, ning neljandaks hinnangu tootmisseadmete võimaliku kasutamise kohta ning kõigi teiste kompleksi kuuluvate seadmete kohta ajaperioodil, mil nad võivad olla hädavajalikud elektrivõrgu kindla toimimise tagamiseks, kus on niivõrd kui võimalik iga eelnevalt osutatud parameeter eraldi arvutatud.

84 Nende andmete alusel saadab võrgujärjekorra kasutaja Ternale vähemalt 12 tundi enne tulevikutehingute turul pakkumiste esitamise tähtaja lõppu, milliseid üksusi, mis kuuluvad põhiseadmete hulka ülekoormuse vältimiseks, kasutatakse pakkumise esitamise kohustuse täitmisel.

85 Lisaks on võrgujärjekorra kasutajate kohustused nähtud ette otsuse nr 111/06 (muudetud otsusega nr 52/09) A lisa artikli 63 lõikes 7 ning artikli 64 lõigetes 1–10, mis määravad kindlaks tingimused, mida järgides pakkumisi võib esitada.

86 Põhiseadmete kord ei ole diskrimineeriv, nagu Enel seda ette heidab. Nimelt on see kord vahet tegemata kohaldatav kõigi ettevõtjate suhtes, kellele kuuluvad antud ajavahemiku jooksul üks või mitu seadet, mis objektiivsete tehniliste kriteeriumide kohaselt võivad osutuda põhiliseks elektri võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamiseks.

87 Mis puudutab nõuet, et võrgujärjekord tuleb koostada elektriedastuste majanduslikku tähtsusjärjestust arvesse võttes, siis ei nähtu toimikust, et Terna ei valiks tulevikutehingute turul ja järelturul esitatud müügipakkumisi nn majandusliku tõhususe kriteeriumi alusel, alustades kõige madalamast pakkumisest ja järjestades need kasvavas järjekorras.

88 Lõpuks, mis puudutab nõuet, mille kohaselt peavad põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid olema kontrollitavad, siis tuleb märkida, et otsus nr 52/09 on haldusotsus, mida saab iseenesest kohtus vaidlustada, nagu Terna sellele kohtuistungil esitatud küsimusele vastates osutas. Sellega seoses tuleb märkida, et selle otsuse peale esitatud kaebus on põhikohtuasja aluseks.

89 Eelnevast järeldub, et esitatud küsimusele tuleb vastata, et direktiivi 2003/54 ja eelkõige selle artikli 3 lõiget 2 ning artikli 11 lõikeid 2 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis lõpptarbija huvides elektri hinna vähendamiseks ja elektrivõrgu turvalisuseks kehtestavad ettevõtjatele, kellele kuuluvad seadmed või seadmekompleksid, mida saab siseriikliku reguleeriva asutuse poolt kehtestatud kriteeriumide kohaselt pidada elektrienergia võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamisel põhiliseks, kohustuse esitada pakkumisi siseriiklikel elektriturgudel selle asutuse poolt eelnevalt kehtestatud tingimustel, kuivõrd need õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik nendega taotletava eesmärgi saavutamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas põhikohtuasjas on see tingimus täidetud.

Kohtukulud

90 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolev asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiivi 2003/54/EÜ (mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ) ja eelkõige selle artikli 3 lõiget 2 ning artikli 11 lõikeid 2 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis lõpptarbija huvides elektri hinna vähendamiseks ja elektrivõrgu turvalisuseks kehtestavad ettevõtjatele, kellele kuuluvad seadmed või seadmekompleksid, mida saab siseriikliku reguleeriva asutuse poolt kehtestatud kriteeriumide kohaselt pidada elektrienergia võrgujärjekorra teenuste nõudluse rahuldamisel põhiliseks, kohustuse esitada pakkumisi siseriiklikel elektriturgudel selle asutuse poolt eelnevalt kehtestatud tingimusel, kuivõrd need õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik nendega taotletava eesmärgi saavutamiseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on kontrollida, kas põhikohtuasjas on see tingimus täidetud.

Allkirjad